

Clericos, & quoscumque alios sublata eis, & in eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & autoritate, ubique locorum judicari, & definiri, ac sententiari debere, necnon quidquid fecus super his a quoquam. quavis autoritate, scienter, vel ignoreranter contingit attentari, irritum, & inane decernimus.

ARGUMENTUM.

De operationibus, & effectibus clausulae *sublata*, & *decreti irritantis*, que in hoc §. continetur, an procedant in legibus, & constitutionibus universalibus, & de materia aperitionis oris adversus hujusmodi clausulas.

SUMMARIUM.

- 1 Quare istae clausulae videantur superficiae.
- 2 De operatione clausulae sublata.
- 3 De aperitione oris adversus eam.
- 4 De operatione decreti irritantis.
- 5 Quare clausula sublata non sit necessaria in legibus universalibus.
- 6 Legum auditoria est necessaria, illa vero Doctorum est probabilitas.
- 7 Prohibita appellatione non est prohibitum dicere de nullitate.
- 8 Injustitia notoria causat nullitatem.
- 9 Sententia contra expressum casum legis dicitur nulla.
- 10 Quare dictae clausulae non sunt superficiae, sed operativa, etiam in legibus.
- 11 Quod legum varia interpretatio magnas induxit confusiones in legali facultate.
- 12 Quod adversus leges, & constitutiones universalibus non solent opponi de clausulis praejudicitalibus.
- 13 Quando lex universalis continet praejudicium particolare, cuius ratione obiecti solet de dictis clausulis.
- 14 An translationis pensionis censenda sit odioosa, & praejudicitalis.
- 15 In futuri incertis actus regulari debet a frequentiori contingenti.
- 16 Quod dictae clausulae impudent, ne possit dari de non usu, vel ufu contrario.
- 17 An, & quomodo in legibus Papalibus dari possit de non usu, vel ufu contrario.
- 18 Damnum allegatum non usus, vel contrarium usus legum per viam precriptionis, sed debet allegari tanquam praecepta revocatio.
- 19 Quod dictae clausulae non impudent dari de non comprehensione, vel defectu intentionis.
- 20 Adhuc tamen Judices oblinere solent ab reverentiam, ut habeantur recursus ad Papam.
- 21 Quod super concessionem aperitionis oris non possit dari certa, & universalis regula.
- 22 De duplice specie aperitionis oris, diversaque operatione.

§. XXI.

I Dem, quod dictum est in VI. circa clausulas motu proprio, ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, adaptari videtur clausulis contentis in praefenti §. quae licet latius extensae, juxta communem Forensium loquendi uitam, brevius explicari solent sub nomine clausula *sublata*, & *decreti irritantis*, ut scilicet superficiae, atque ad satisfaciendum slylo potius adjecta censeantur, quam quod necessariae sint, five quod aliquam faciant peculiarem operationem, quae alias non sequerentur, si illae non adscirent, ut sequitur in gratiis, & provisionibus particularibus, & quae privatorum beneficium, ac respectivae praejudicium concernunt. Magna siquidem est istarum clausularum virtus, & operatio; quatenus enim pertinet ad clausulam *sublata*, illa admittit jurisdictionem Judicibus, ne possint in contrarium judicare, vel interpretari, ac etiam impedit partes intercessores, ne possint se opponere, & quidquam in contrarium deducere, id est que circumstieri solet propositio, quod ligat manus, & claudit os Judici, & parti. a Exinde que prodit terminus aperitionis oris, quae adversus provisiones, & gratias ista clausula munitas peti, & obtineri solet a Papa frequentius in *Signatura Gratiae*, juxta ea, quae,

De Statutariis Successionibus. §. XXI.

61

circa operationem aperitionis oris, ejusque diversis species, & formulae, in suis sedibus habentur. b Et quod *decretum irritans*, illud operatur quamplures effectus, illum praesertim nullitatis gestorum in contrarium, 3 quae ex sola clausula *sublata* quoque refutat, ob defectum iurisdictionis, magis vero operatur alium effectum infelicitatis cuiuscumque possessionis, vel observantiae in contrarium, unde refutat, quod allegari non potest praescriptio, vel conseruato in contrarium, quoniam una, vel altera dari non potest sine posse, quia ita deesse dicitur, ut potest infesta, & habenda, ac si non adscire. c

Ambae istae clausulae nimis operativa sunt in gratiis, 5 & provisionibus particularibus, quae habent oppositores, vel impugnatores ratione eorum interesse, & prejudicii, non autem in legibus universalibus, quoniam istae non indigent clausula *sublata*, per quam admiratur potestas Judicialibus, & Magistratibus alteri judicandi, dum eo ipso, quod est lex valida, perfecta, & obligatoria *Judicium*, & paratum, eo ipso, absque ista clausula, praesertim operatur effectum, cum legis auditoria dicatur necessaria, contra cuius dispositionem *Judices*, & *Tribunalia* judicare non possunt. In hoc etenim differunt leges, & doctrina, quod illae faciunt auditoriam probabilem, illae autem faciunt necessariam, adeo ut iudicium contra eam dispositionem prolatum, irritum, & invalidum confundent sit. Unde propter ea docet *praxis Regni Neapolitanii*, quod cum a sententiis illius faci *Regii Consilii*, quod *Capuane*, vel *Sanctae Clarae* dicitur, tanquam a sententiis *Præfetti Praetoriorum* non detur appellatio, sed *fölium supplicium*, juxta terminos textus in *Authentico. Contra que suplicatio*, ut de isto *Tribunali*, ejusque origine, & statu fit mentio, occasione agendi in *Auditorio Rotae in relatione Curie disc. 32.* & aliis; adhuc tamen remanet facultas dicendi de nullitate, & merito, quoniam sententia nulla non est sententia, ejusque nomine, effectiva, & effectibus indigna est, sed quoniam receptum est, quod nullitas non provenit solum ex defectu ordinis judicialium, in substantialibus male servati, puta ob defectum iurisdictionis, citationis, mandati, & similium; sed etiam ex capite notorie iniquitatis, quae nullitas aequaliter potest in dicta causa Ferrarensis coram *Danozetto*, & aliis, in qua disputationes fuerunt potius in factu, quam in iure, super justificatione scientier fructuum, & valoris Ecclesie, ad quem effectu adeo disputatur sive de obligatione exhibendi libros mensa Episcopalis, eorumque fide; Atque per istam constitutionem *Pragmatici* dicere solent decimam esse questionem, quae prius ab eis credebatur ambigua, & disputabilia, quae revera disputatione adhuc indigna est, an facultates transferendi, ipseque translationes respectivae censenda veniant odiosa, & praejudiciale, necne, quasi quod odiu, 14 & praejudicium cessaret ob frigidum adagium, per eorum ora volitare solitum, quod prius quandoque mori solent agni, quam oves, non reflectendo, quod leges adaptari solent ad ea, quae frequentius accidunt, quodque omnes humani actus, & determinationes super futuris, & contingibilis rebus normam recipere debent a verisimilitudine deducta a frequentiori praxi, & contingenti, sive a naturali, & solito rerum cursu, non autem ab infolitis, & accidentibus, raroque contingilibus casibus, ut ex gratiis habemus in materia regulationis vita hominis & etiam in materia uriarum superius regulationes pretii conventi inter partes frumenti, aliarumque frugum future recollectionis. f

16 Operativa quoque istae clausulae, praesertim illa *decreta tritantes* in legibus, & constitutionibus universalibus, reputari solent in eo effectu, qui superius jam infinitatus est, ut adversus eas allegari non possit confutetur, vel praescriptio deducta a non usu, vel a contrario usu, ut adversus leges allegari regulariter potest. g *Quoniam*, ut jam infinitatum est, cum essentiale, ac principale praescriptio, vel confundendum requisitum sit longe a pacifica posse, vel quasi, ex deductis disc. 21. de *judice*, usi de materia praescriptionis, & confutandis, vel obseruantie, cum distinctione inter interpretativam, & praescriptivam, ita cessare dicitur istud requisitum, dum per hujusmodi clausulas infesta remanet omnis potestio habenda, ac si nulla tenus adsciret; ideoque nostri dicere solent, quod istae clausulae non inficiunt, & annulunt ipsam confutandam, sed impediunt ejus nativitatem, ac progressum, & perfectionem, ne unquam deducatur ad eis ob infestationem potestio, sine qua illa nec incipere, neque perfici potest, ut cod. disc. 21. de *judice*.

17 Et quamvis aliqui observent, quod haec operatio procedat in legibus Principum secularium, que subiacent refectioni, & inefficacia ob non usum vel contrarium usum, non autem in legibus, & constitutionibus Pontificis, quae talem non patiuntur subjectionem, ex illa pluries infinita differentia ratione inter leges Summi Pontificis, & illas aliorum Principum, quod isti habere dicuntur potestatam a populo, penes quem illi remanent habitualis, & de quo populi habituali potestate supra Principem agitur in pluribus enunciato Italicis idiomaticis Opusculo de *Principi practico* cap. 48. id est ubi populus per non usum, vel contrarium usum legem non servat, signum est quod illam recipere noluit, five receptam abolerit; secus autem in *Papa*, quoniam iste non recognoscit ejus autoritatem a po-

pulo, sed immediata à Deo; *Nihilominus* id procedat in legibus Papalibus concernentibus usum clavium, & Pontificis spirituale potestatam in tota Ecclesia; non autem in legibus ab eodem conditis tanquam Princeps temporalis, pro regimine Status Ecclesiastici, & illorum popularum, qui etiam in temporalibus sibi commissi sunt, ut advertitur plures supradicti, praesertim in §. Ideoque in hac temporalium legum specie, de qua est praesens Constitutione, hujusmodi clausularum operatio procula, & opportuna remaneat, unde excluditur vitium superfluitatis.

Vero quidem est quod tunc hujusmodi difficultates, & 18 questiones intrant, quando illud imprudens, per superficiales adhuc solitum, adhibeat consilium plures damnatum. b Allegandi illicet praescriptionem, vel confutandinam praescriptivam; secus autem ubi cum eo prudenti, ac meliori procedatur consilio, iisdem mox citatis locis infinito, allegandi presumptam revocationem, fatem tam citam, & implicitam, deductam ab ejusdem Legislatoris, eorumque successorum contentu, resultante à patientia, quod lex non efficit in iure, sive contrarium usum habetur, dum tunc cessatio legis non provenit à facto negativo, vel positivo contrario subditorum, sed à facto ipsius superioris, & Legislatoris, qui sicuti exprefit potuit legem revocare, vel moderari, ita potuit tacere, & implicite cum tali patientia, conjuncte cum scientia, quae ex temporis diuturnitate presumitur, ob scientiam eius *Officialium*, & *Ministrorum*; Adhuc tamen quando id ambiguum est, nimum prodest hujusmodi clausulas adesse, cum per eas tollatur omnime dubium.

Cum itaque istae clausulae non veniant censenda omnino superflua, sed in aliquibus operativa sint, etiam in legibus, & constitutionibus universalibus, quodque propter ea illarum obstantia disputari soleat, idcirco à nostro proposito extranea non remanent ea, quae superius infinita sunt circa eum obstantia. Et licet haec obstantia, de stricta iuri censura evitabilis videatur, quando prætentitur non comprehensio, quoniam non dicitur non obediens, vel impugnare qui non comprehendens alleget, ac etiam quod non exinde prohibitum sit opponere de defectu intentionis, ratione obrepitionis, vel subreptionis, & simili; Attamen ex commendabili quidem, & rationabilis *Curia Stilo*, dum *Pontifex* est prius, atque faciliter rebus normam recipere debent a verisimilitudine deducta a frequentiori praxi, & contingenti, sive a naturali, & solito rerum cursu, non autem ab infolitis, & accidentibus, raroque contingilibus casibus, ut ex gratiis habemus in materia regulationis vita hominis & etiam in materia uriarum superius regulationes pretii conventi inter partes frumenti, aliarumque frugum future recollectionis. f

16 Operativa quoque istae clausulae, praesertim illa *decreta tritantes* in legibus, & constitutionibus universalibus, reputari solent in eo effectu, qui superius jam infinitatus est, ut adversus eas allegari non possit confutetur, vel praescriptio deducta a non usu, vel a contrario usu, ut adversus leges allegari regulariter potest. g *Quoniam*, ut jam infinitatum est, cum essentiale, ac principale praescriptio, vel confundendum requisitum sit longe a pacifica posse, vel quasi, ex deductis disc. 21. de *judice*, usi de materia praescriptionis, & confutandis, vel obseruantie, cum distinctione inter interpretativam, & praescriptivam, ita cessare dicitur istud requisitum, dum per hujusmodi clausulas infesta remanet omnis potestio habenda, ac si nulla tenus adsciret; ideoque nostri dicere solent, quod istae clausulae non inficiunt, & annulunt ipsam confutandam, sed impediunt ejus nativitatem, ac progressum, & perfectionem, ne unquam deducatur ad eis ob infestationem potestio, sine qua illa nec incipere, neque perfici potest, ut cod. disc. 21. de *judice*.

Duplicis autem speciei sunt hujusmodi concessiones 22 aperitionis oris, juxta infinita, d. *disc. 20.* de *judice*. & *disc. 30.* in *relation. Curie & alibi*, una scilicet, quae non percudit substantiam gratiae, neque illius revocationem, aut moderationem concernit, sed illa firma remanente, quatenus valida, & legitima sit, habilitat solum oppositor ad deducendum illius intrinsecos, & naturales defectus, qui iam infinita, subreptionis, vel obrepitionis, aut defectus intentionis, removendo solum obstatulum, quod dictae clausulae praestant, atque in ista specie facilis solet esse concessio, ut potest rationabilis, & modici praejudicium, quoties in promptu non conficit petitionem illae injunctam, & ad excitandam, vel promovendam item calumniam; Quando vero aliquod dubium desuper oritur, adeo non de facili in eo modico tempore intervallo qui descripsum est in d. *disc. 30.* in *relation. Curie* maturè sumi valeat resolutio, an gratia sit concedenda, vel deneganda, tunc scribi solet illi *Tribunali*, cui causa alias committenda est, cum clausula arbitrio, unde propter ea in illo Tribunal, cui rescriptum est, super dubio, an intet arbitrium, de caulis concessionis, vel denegationis maturius disputatur, juxta decisiones infinitas d. *disc. 30.* in *relation. Curie* & *alibi*.

Altero vero species est major, quia tangit substantiam gratiae, illamque enerat, ac de medio tollit, atque tunc non retribuit simpliciter aperitionis oris, cum istud recri-

Scriptum Intelligentum veniat juxta primam speciem, sed adiicitur superius insinuata clausula de reductione ac, si non emanserit, quod tamen rarius, ac difficilius concedi solet, atque nonnisi in easu plurimum clara lesionis, & exorbitantiae; ideoque, ut praemissum est, materia non est eft capax regulae certae, & generalis, quibuscumque casibus applicabilis, sed tota pendet à singularium casuum qualitate, & circumstantiis, ideoque arbitraria dici meretur.

- a Ex deductis dif. 20. de judic. n. 10. difc. 50. de pensione.
n. 4. & alibi pluries.
- b d. difc. 20. de judic. d. difc. 50. de pension. & difc. 30. in relat. Curie, ubi concordantes. c Ex deductis difc. 21. de judic. & alibi pluries.
- d Ex insinuatis in superioris allegatis discr. 20. de judic. n. 10. & seqq. difc. 30. in relatione Curie agendo de Tribunali Signaturae gratia difc. 50. de pension. & alibi, ubi concordantes. e Ex deductis difc. 30. de regal. & difc. 54. de donatione.
- f Ex traditis in sua sede sub tit. de usur. & discr. 14. de empt. cum similibus. g Ex notariis difc. 22. de camb. & difc. 35. de judic. num. 58.
- h d. difc. 21. de judic. & discr. 3. de alienat. & contract. prohibit. & alibi.

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Ut autem praesentes ad notitiam omnium deducuntur; Volumus, & eadem autoritate Apostolica statuimus, & ordinamus, quod illarum Transumptis, etiam per remissionem factis, manu alicuius Judicis, seu Prelati, aut alterius personae in dignitate Ecclesiastica constituta subscriptis, & sigillo alicuius Notarii publici munitis, quemadmodum adhiberetur originali, si presentaretur, ubique adhibeat tam in judicio, quam extra illud, plena, & indubitate fides Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicana M. DC. LXXX. Sexto decimo Kalend. Decembri Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Placet Motu proprio B.

ARGUMENTUM.

Quod notitia legis necessaria sit ad hoc ut obliget, & de regulatione anni, & quare eius, ac mensis, & diei expressio requiratur, & de forma subscriptio-
num Pontificatum.

SUMMARIUM.

- 1 Q uod notitia legis necessaria sit ad hoc ut obliget.
- 2 Q uod stylus Autoris non agendi de foro interno.
- 3 Q uando procedat propositio, ignorantia juris, non excusat, ut scilicet intelligatur in iure communi.
- 4 Q uod de jure particulari, seu locali, & discr. 21. plur. casus.
- 5 Statuta redacta in volumen publicum, & authenticum non sunt justificanda, sed sufficit allegare.
- 6 Atque presumuntur esse in usu, donec doceatur de non usu.
- 7 Non defertur Doctoris atestantibus de aliqua lege, de qua aliunde non conget.
- 8 Mortens per manus justitiae ex delicto dicitur voluntarii mori.
- 9 Q uod ista materia excusationis à pena ob ignorantiam legis particularis arbitraria sit, & non habeat regulas certas.
- 10 Quare nulla, vel nimium rare sunt questiones super transumptis Constitutionum universalium, bene tamen Bullarum particularium, & de nova forma.
- 11 Q uoniam sequuntur Constitutionum publicatio.
- 12 An ille, qui cit, quod de proximo lex, vel provisio edenda sit, possa contra illius dispositionem contrahere, aliquid contrarie.
- 13 Quare opportuna sit Data anni, diei, & mensis.
- 14 Gratia anterior alii praevaleat.
- 15 De origine, & etymologia Datarii.
- 16 Suplicationes signatae manu Pape ante registrationem

non tribuntur jus, & possunt lacerari per Datariam.

- 17 De styllo Datarie, & Cancellariæ computandi annos ab Incarnatione.
- 18 De aliis computationibus à Nativitate, vel Circumcisione.
- 19 De differentia inter unam, & alteram speciem computationis.
- 20 Quare computando ab Incarnatione adit porius preponatur.
- 21 De variis computationibus, & inititis annorum remissive.
- 22 De anno legali pro divisione, & regulatione fructuum.
- 23 De reductione Kalendaris facta per Gregorium Decimam partem quomodo attendatur pro terminis solutionis.
- 24 De subscriptione Pontificis an sit necessaria, & de variis eius (pecibus, vel formulis).

§. XXII.

JUstum, ac rationabile est providere, ut leges, quae sunt, ad omnium deducantur notitiam, fine qua illarum contraventio poenam, ac praedictio inferre non debet, omnis iustitiae, & aquitatis naturalis ratio exigit, unde propterē dicit Apostolus Si non cognoscere legem, non habebemus peccatum; atque Morales, de interno foro agentes, ignorantes excusat, quotiesnam non sit ignoratio affectata, & culpo, quam alii crassam, & lupinam appellant; super quo tamen aliquid non affirmatur, inherendo styllo in omnibus utriusque Latini, & Italici idiomatis operibus inconcusse tento, non se ingrediendi in iis, quae ad praefatum interim pertinent forum congruit enim, ut tractent fabri fabri, atque Professores propriam, non autem alienam agant professionem; ideoque nunquam placuit, quod Theologi in iis, quae ad externum spectant forum se ingrant, atque in omnibus extra eorum professionem manus apponant, quod non modica producit inconvenientia, magis vero displaceat, ac displaceat, quod Jurisdicti judicialis, & externi professores, praetorii Theologorum defterant auctoritatibus, quando majorum notiorum professorum habemus auctoritatem.

Et quamvis in encutio externo judiciali foro propositionem receptam habemus, de qua difc. 35. de judic. n. 5. & seqq. & alibi septuaginta, quod ignorantia juris non admittitur, neque excusat; Nihilominus id procedit in iure communis, quod involuntina jam à seculis redactum, atque ab Interpretibus explicatum (nisi dicamus potius confusum, & involutum) omnibus patet, atque ab omnibus sciri debet, adeo ut ignorantia, crassa, & lupina dicenda sit, quae non excusat, quamvis de ruficis, & mulieribus, aliquique idiotis agatur, qui juxta naturalem veritatem illius ignorantiae, curia habent Glosatores, & Interpretes, atque non sit omnino recens, sed diuturnam habeat observantium, cum tunc intrem aduanum eadem rationes, quae juri communis congruent, exindeque refutat receptio propositio, quod quando flatuta, aliaque leges locales, & particulares reactae sunt in volumen impressum, quod omnibus pateat tunc opus non est de illis docere in actis in forma authenticā, sed sufficit allegare; minusque opus est docere, quod lex sit in usu, quoniam iste presumitur, dum registrata est in volumine authenticō, & probato aliarum legum, adeo ut alleganti non usum incumbat onus probationis, ut adveretur codex difc. 35. de judic. n. 60. & alibi. Tunc autem intrat super legis, aut flatuti veritate, & siu quodlibet, acrius disputata in Perusina Reintegrationis, que est dec. 243. coram Royas, & in aliis, quando ipsum volumen non est authenticum, & receptum, ideoque de eius veritate, & fide probant dubitari potest, ut in eo cau contingebat, cum similibus.

Atque ubi lex, quae allegatur, non est in publico, aut authenticō, & recepto volumine, opus de illa docere in for-

De Statutariis Successionibus. §. XXII.

63

formam probanti, & non sufficit auctoritas unius, vel plurimi Doctorum, qui de illa testentur, quoniam in iis, quae facti sunt, Doctorum testimonio non defertur.

Ubi vero agitur de exteris, in quibus verisimilis est ignorantia legis particularis loci, in quo ipse non vixerit, sed accidentaliter ad modicum tempus ibi repperitur, ac moratur; & tunc aut agitur ad effectum lucri, & commodi, de quo contendat ille, qui ignorantiam allegat, & ita non suffragatur; aut vero ad effectum evitandū damnum, magis autem ponam, ex contraventione refutantem, & tunc distinctio est, quod aut id, quod prohibetur est naturaliter, & intrinsecè malum, adeo ut proibitum, quia malum ubique, ut sunt ex. gr. homicidium, fursum, rapina, crassatio, sacrilegium, fodomy, adulterium, stuprum, in celis & familia criminis, que universitatis, & ubique sunt mala, & prohibita, & tunc ignorantia, quamvis probabilis, non excusat; Adhuc tamen intrat aliquod rationabile, beneque regulatum Judicis arbitrio pro aliqua temperatione, seu minoratione illius gravioris poena, qua per legem localem imposita est, quam sit illa juris communis, vel illa patria exteris delinqutens; quoniam cum etiā in delictis consideretur quidam implicitus contractus, qui iniiciuntur inter Rempublicam, vel iustitiam ex una, & delinqutentem ex altera, qui propterē quando criminis ponam luit, ex voluntate propria id agere videtur, & per consequens ille, qui patitur ponam capit, dicitur voluntarii mori, ex deductis difc. 69. n. 9. de pensione. Idecīdo habenda videtur aliqua ratio opinionis, vel credulitatem delinqutentis, quem ad premanū à jure communi flatuantur, vel in eius patria inducantur, & practicante cogitasse prae sumendum venit, non ut praeceps ad hanc ponam tantum tale arbitrium refractum sit, sed ut ita confidetur inducere debet aliquam moderationem gravioris, ac severioris poene, verisimiliter non cogitata per exterum ignorantia legis localis, que illam induxit.

Si autem agitur de illis actibus, qui non sint naturaliter, & intrinsecè mali, & criminosi, tales verò sunt quia prohibiti per legem particularē, seu localem, ideoque non sint mali quia mali, sed quia prohibiti, ut frequenter contingit in delatione, & retentione aliquorum armorum, aliorumque instrumentorum, & vestimentorum, aut in aliis similibus; Et tunc reflectendum est in primis ad legum combinationem, an veretur, an scilicet in patria delinqutentis eadem adit prohibitus sub eadem, vel graviori poena, & tunc de rigore ignorantia non debet excusat; aut vero in patria nulla adit prohibito, vel si adit, consineat ponam minorem, sive etiam aequalē, adhuc tamen illa non sit in usu, & tunc difficile quidem est, ut id in praxi sufficiat ad omnimodam excusationem, benē tamen sufficeret debet ad notabilem moderationem, majorē, vel minorem, ut singulorum casuum exigunt circumstantiae, reddentes illum contraventorem majorē, vel minorē aquitare dignum. Ideoque materias non est capax regulæ certae, & generalis, cum tota pendere videatur a prudenti, beneque regulatum Judicis arbitrio, & per consequēs prorsus erroneum est cum regulis, & proportionibus generalibus in omni casu pariformiter procedere; idque generat in omnibus aliis materiis verisimili videtur.

Rari autem, penē nulli sunt causas, in quibus, ubi agitur de Constitutione edita per viam legis universalis, disputari contingat super fide probanti alicuius ejus transumpti, de quo in praesenti §. agitur, adeo ut inspicientur fit, an, & quando adimplenta dicatur forma ibidem praescripta, quoniam hujusmodi Constitutiones post aliquod tempus redigi solent in volumen, ut docent sex volumina Bullariorum, jam edita & priusquam sit sequitur, illiguntur solent imprimi, & publicari per Impressorem Camerale, ut in illa Constitutione sequuntur est, idque sufficit ob Constitutionem, seu motum proprium Sixti V. disponitem, ut legibus, decretis, editis, vel bannimentis, allisque scripturis ab illo Impressore, tanquam publico officiali, ad id deputato impressis, & publicatis fides adhiberi debet; talisque est recepta praxis, fundata tamen in ea probatione, que resultat à præsumptione juris in dubio attendenda, donec de contrario doceatur, eodem modo, quo de fide, vel attestacione publici notarii, vel alterius officialis habetur. In transumptis autem Bullarum Apostolicarum super gratias, & provisionibus particularibus, ob aliqua inconvenientia, que sequuntur fuerunt sub Innocentio Decimo per eum Constitutionem 50. statuta sicut quedam nova forma, qua non servata, eis fides non praestatur, quinimò utentes illis transumptis, qua talen for-

mam non habeant, pluribus subiacent poenam, illi praesertim privationis beneficii, de quo agitur.

In proposito autem hujusmodi legum, seu bannimentorum, & editorum, aliarumque provisionum publicationis, ut omnibus pateat, ejusque ignorantia non excusat, ea dupliciter sequi solet; Primo, nempe cum affixione per publicum Curorem, juxta stylum, in acie Campi Floræ, ut in ista Constitutione sequuntur esse liquet, & Secundū per impressionem, & publicationem per Impressorem Camerale; disputari solet per Juristas, magis autem per Morales pro foro interno, (cum in externo, de quo ad Juristas agere pertinet, nimium rari, penēque nulli sunt causas, in quibus talis disputatione haberi contigit,) an scilicet illi, qui hujusmodi legum, vel bannimentorum publicandorum notitiam jam habeant, vel quia sunt ministri, & officiales Legislatoris, vel quia sunt aulici, & familiares, aut alia arcana invidatores, licet possint gerere illos actus, quos sciant iam prohibendos, cum danno, & prejudicio eorum, qui talis legis, vel provisionis, bona fide illos actus, juxta currentem rerum statutum gererunt, ut ex. gr. contingere solet in legibus, vel editis jam determinatis, & publicatis super reprobatione, aut reformatione alicuius monetae, an scienter expedit possit juxta currentem valorem, sive in editis publicandis super pretio frumenti, aliorumque virtualium, ut bene cum similibus. Atque nostra aetate in Urbe vidimus practicatum in venditione locorum montium pro illo majori pretio extrinsecō, de quo frequenter agitur in sua fide in tract. de locis montium, etiam in Theatro sub tit. de Regal. cum iam sciretur immixtum illorum extractionem, vel reductionem, ob quam dictum majus extrinsecum pretium cessabat. In hoc autem cum nimium se involvere videantur scriptores, adeo ut erunda veritate penē integer trattatus necessarius videatur; idcirco ista non sufficiunt provinciam, dum pluries dictum est, magna habent penuria temporis, & libitorum in aula, in qua vivuntur; potissimum quia in foro externo, & judiciali, nimium rari, penēque nulli sunt causas, in quibus ista scientia justificari valeat; de interno autem mecum non est agere, videhi itaque poterunt de ista questione agentes.

Demum quod datam diei, mensis, & anni, que in Constitutione legitur, illa commendabilis quidem est, non autem necessaria ad validitatem, & perfectionem legis, dum tota Apostolica Constitutiones, que habentur in utroque novo, & antiquo Bullario, nec diem, nec mensem,

ut etiam legitur in legibus, & Constitutionibus Imperialibus restitutis in Codice, que sub Consulibus emanarunt; expresso namque, sive data speciali etiam diei, prodebat, in eo necessaria est in gratia, & provisionibus particularibus ad duplicitem effectum; Primo nempe, ut in concurso plurium gradiarum, que de eodem beneficio, vel alia re facta sunt pluribus, ac diversis personis, ita dignificatur quemam sit prima, sive anterior, quae attendi debet, ac alii prævaler; atque ad hunc effectum introductum fuit officium Datarii, qui ab hac data denominacionem deluptum, ut advertitur in relation. Curie difc. 9. n. 1. & secundū quoniam licet sola supplicatio signata manu Pape importat gratiam perfectam, nihilominus donec illa registratur, nullum ius tribuit, vel firmat, sed ad libitum Datarii lacerari potest, ut advertitur difc. 42. n. 3. de benef. & difc. 51. n. 10. in relation. Curie. dictaque registratio non potest, nec solet sequi, nisi precedat data, que apponitur ab eodem Datario.

Computatio autem annorum nostra Redemptionis per Datariam, & Cancelleriam Apostolicam fieri solet de styllo ab Incarnatione, id est die 25. Martii, quod in Curia est singulare, licet in aliquibus Etruria partibus, idem servetur, quoniam ut plurimum Notarii, tam in actibus judicialibus, quam in publicis instrumentis facere solent computationem à Nativitate, id est die 25. Decembri;

ut communis verò illi in epistolis familiaribus, ac etiam in apocis, & scripturis privatis, juxta stylum, qui videatur generalis, computatio sit à Circumcisione, id est à die Januarii, quod in Regno Neapolitano servatur, etiam in actibus judicialibus, & in publicis instrumentis, ex legge, fei Pragmatica particulari; Cum enim in Provinciis, & Regionibus, que illud modernum Regnum constituerunt, utpote antea quamplures, post scismum Romanum Imperium, efformantibus Principatus, nimium discordes essent stylis, quoniam alicubi anni computatio fieri solebat ab Incarnatione, vel respectiva à Nativitate, vel Circumcisio-

ne,

ne, alicubi verò à Kalendis Martii, vel Septembri, cum similibus diversitatibus, quæ in uno, eodemque Principatu magnam confusione, & inconvenientia producet, idcirco prudenter cum dicta lege ita statutum fuit.

Primo, verò alpech cuilibet videri debet, quod computatio ab Incarnatione, utpote redolens anticipationem novem mensium, importet maiorem lapsum temporis, & sic quod quando, ex magis communi ulti, faciendo computationem à Nativitate, vel Circumcisione currit ex anno 1680, qualis est ille nostræ Constitutionis, novem mensis ante dicitur debet anno 1681. & tamen res est in oppositum, quoniam potius id importat retardationem, ac ordinem retrogradum, adeo à Kalendis Januarii usque ad 25. Martii, ex quo tempore juxta communem usum dicitur anno 1680, ubi fit computatio ab Incarnatione, adhuc dicitur anno 1679, quod inspicere reletat plures effectus in præstitione, pro regulatione penitentiorum ecclesiasticarum, aliarumque annuarum præstationum, ut advertitur *disc. 28. ex num. 5. de penso.* ubi ex Covarr. & aliis ibi relatis assignatur hujus præpositionis ratio, quod scilicet attenta computatione ab Incarnatione, incepit & computari debet primus annus post illum jam completum; E converso autem attenta computatione à Nativitate, vel à Circumcisione incipit numerari annus ab ipso initio, five dicitur anno 1680, vel Circumcisionis, & sic adeo dicta anticipatio, qua alias impropria, & exorbitans videtur. Et haec quod annum naturale, five folarem, qui juxta cursum, & ordinem naturæ, ut comprobant mutations, & reverberes temporum, ac operationes frequentiores terrena, ubique est idem, & confit ex *365. diebus ac noctibus respectivæ, quamvis circa initium, & divisionem in mensis, vel hebdomadas, aliaque spatiis diversi sint nationum mores, elaborare, ac diligenter, summa eruditio colleget, & relati per Modernus Riccioliū in Chronologia reformata lib. 1. de mensibus, & annis.*

Habetu quoque apud forenses annus legalis pro regulatione, & divisione fructuum merè naturalium, five mixtorum, id est habentum mixtrum naturæ, & artis, vel industrie humana, ita que regulariter, atque pro frequentiori contingencia est idem ac superius infinitus naturalis, vel foliaris, quoniam frequenter triticum, aliaeque fruges, ac vinum, oleum, fructus, & herbae habent regulationem à curia foliis completo, id est folia differentia confitit in computatione, vel initio; atque receptum effid pendere à diversa qualitate fructuum, ut postquam collecti sunt, & à folo separati jam maturi, terminari dicuntur illorum annus, atque illud incipere novus, quoniam illuc natura incipit conceperio, & preparare novos fructus alterius recollectæ; id est fumendo regulam à frequentiori contingencia in frumento, alisque frugibus, annus novus incipit calculari à Kalendis Septembri, in vino à Kalendis Octobris, in oleo à Kalendis Novembri, & sic similiter ex relatis *disc. 27. & seqq. de penso. & alibi.* Ubi verò agitur de illis fructibus, qui irregulare, & infoliam, non autem dictam conficiant folarem habeant regulationem, quia neppè percipiunt singulo quoque biennio, vel triennio, seu decennio &c. aut è converso his, vel ter in anno, tunc quælibet perceptio, seu recollecta habetur pro uno anno.

F I N I S.

In fructibus autem merè industrialibus, qui civiles dicuntur, & consistunt in annuis censibus, vel penitentiis, aliquique præstationibus, regulariter attenditur annus naturalis, vel lolaris regulandus ex tempore conventionis, atque in decurso facultate questione produxit redditio Kalendarii facta per Gregorium Decimuntertium, quod recessu decem dies, adeo ut cum dici debuisset prima mensis, dictum fuit die 10. id est orta fuit questione, quomodo termini solutionum essent regulandi, atque regularum fuit (et bene) attendi debere priorem cursum, præfata refectione neglecta, ut deas. 182. part. 4. divers. & alibi.

Tandem quod subscriptionem Pontificis, ista non videtur præcisè necessaria in legibus, & provisioribus Pontificis, dum ista solent quandoque emanare per viam oraculi explicati per Datarium, vel alium Officiale, ut lique ex Bullario, in quo multæ legantur provisiores juxta hanc formam conceptæ, qua Apostolicæ Constitutiones quoque dicuntur, atque tanquam tales receperunt, pro frequentiori verò praxi adhibetur subscriptio, qua duplè formam, seu modum habere solet; unam magis foliem, quia Cardinalium in Curia præstantium subscriptio quoque accedit, & tunc Papa se subscriptit tanquam Episcopū Ecclesiæ universitatis suo nomine, quod tanquam Papa immediate post electionem assumpit, ex gr. Ego Innocentius Catholice Ecclesie Episcopus, ac ultteriori adjectum signum Crucis cum aliquo verisculo seu lemmate ex Sacra scriptura defumpto, ut ex eodem Bullario liquet. Alteram verò minus foliem, quals est ista in motibus propriis adhiberi solita, in qua cum verbo placet addicatur pro subscriptione prima littera proprii antiqui nominis; id estque cum noster Pontifex ante Pontificatum appellaretur Benedictus, apponitur solum littera B. Idemque practicatur in supplicationibus Dataria, ac etiam in commissionibus judicialibus, cum ea differentia, quod commissions judiciales præsentandas in Curia signantur per verbum placet; illæ verò, super quibus expedientur litteræ extra Curiam signantur per verbum fuit, quod generaliter adhibetur in negotiis Dataria, & Cancelleria ex eadem ratione, quoniam despiciunt expediendæ sunt litteræ; haec autem diversitas certam non habet rationem, quae non de facili in stylis, & confutudinibus assignari potest clara, & conciluens; In Chirographis autem, quæ in materno Italico idiomatico concepi cum nimia frequentia solent, in concernentibus potius negotiis principatus temporalis, fit subscriptio sub nomine Papali, videlicet Innocentius Papa XI. quod pariter congruum, & conciluentem non habet rationem, sed totum pender ex stylo, qui nimium attendi debet, utpote regulator voluntatis, & comprobator veritatis actus, ut advertitur *disc. 3. num. 20. de iudic. & alibi pluries.*

a Ut cod. *disc. 35. de iudic. disc. 38. de regular. num. 9. & disc. 12. de Canon. & Dignit. & alibi.*

b De ista pœna tradidit per Rot. *disc. 69. & disc. 12. 3. part. 12. recent. & disc. 76. de benefic.*

c Giub. obser. 1. Larrea *disc. Granaten. disc. 16. & 17. & in Theatro disc. 12. n. 10. de empt. ubi alii referuntur.* d Ex relatis *disc. 1. de alien. & contract. prohib. disc. 157. n. 6. de regal. & alibi pluries.*

INDEX PARTICULARUM

PARTICULÆ STATUTORUM, ET LEGUM

Excludentium ab intestatis Successionibus Fœminas propter Mæsculos, in Civitatibus, Oppidis, & Locis Status Ecclesiastici;

Necnon Particulæ Statutorum, & Legum aliquarum notabilium Civitatum, & Ditionum Italiæ, extra dictum Statum,

Ex commissione

EMINENTISSIMI AUCTORIS

Collectæ, & ordine Alphabetico dispositæ

PER AEMILIANUM TRAVAGLINUM

J. C. SPOLETANUM.

Tum ad publicam utilitatem, & Studiosorum commoditatem, tum etiam ut ita dignoscantur mores Regionis, ac etiam mens, & intentio Populorum; non exclusis aliis Statutis, ac Legibus, quorū notitia, vel respectivæ particula haberi non potuerunt.